

RADICS RUDOLF

SZÍNEK ÉS KULTÚRÁK TALÁLKOZÁSA
A CÉDRUSOK ALATT

Noha a szervezők korántsem ezzel a címmel nyitották meg a 170 éve Kiszébenben született Csontváry Kosztká Tivadar alkotásait bemutató emlékkiállítást, a Szépművészeti Múzeum kijáratához közeledve, a villamoson vagy éppen a hazafelé vezető úton sétálva akár több tucatnyi látogató fejében felvillanhatott ez a gondolat. Kétségtelen, hogy a több ezer Budapestre érkező műkedvelő élményeiről aligha számolhatok be, a lelkes művészetrajongói észrevételeimet viszont annál inkább megoszthatom a Katedra olvasóival. Mintha július 15-én a Szépművészeti Múzeum csarnoka a Csontváry-alkotásokkal való művészi élmény megélésének helyszínévé, valamint a különböző kultúrák és nyelvek találkozási tereként is funkcionált volna. Ezt a megállapítást nem csupán a külföldi látogatók jelentékeny száma, de a tárlat elején elhelyezett – a festőgénusz életútját és művészi pályafutását bemutató – idővonal különböző állomásai is messzemenően alátámasztották. Palesztina, Egyiptom, Róma, Párizs, Athén – csak néhányat említve azon állomások közül, amelyek kimeríthetetlen ihletforrást jelentettek Csontváry számára, akinek e kalandos utazások alkalmával újabb és újabb témával, motívummal és színárnyalattal bővült a festői repertoár. Az alkotóművész szemléletének árnyalódását a negyvenöt műalkotást felvonultató kiállítás rendezője (egészen a madárfestményektől a hatalmas, tájat uraló *Magányos cédrusig*) követve mi is megfigyelhettük. Az emberábrázolástól (*az Almat hozó öregasszony, az Őnarckép*), a tájábrázoláson (*Nagy-Tarpatok völgye a Tátrában, Schaffausheni vízesés, Selmechánya látképe* stb.) keresztül egészen a gyűjteményben különleges helyet elfoglaló cédrusokig (*Zarándoklás a cédrusokhoz Libanonban, Magányos cédrus*) követhettük nyomon Csontváry hangsúlyainak, színeinek, valamint technikai megoldásainak változását, miközben a saját bőrünkön tapasztalhattuk meg az alkotások befogadásából fakadó élmények tengerszerű hullámzását. A gyűjtemény végéhez közeledve nyilvánvalóvá vált, hogy a magyar festő alkotásai többsikű értelmezést, kódolást és képzettársítást igényelnek. A befogadó előtt feltáruló szimbólumrendszer egyes elemei ugyanis nehezen (vagy egyáltalán nem) kategorizálhatók, a pillanatnyi lelkiállapot pedig minduntalan felülírhatja az előzetes befogadásélményt. Lehetséges, hogy ezt a többsikű művészi élményt ismerte fel Gerlóczy Gedeon is, aki az eredetileg kocsiponyvának szánt alkotásokat felvásárolta, ezzel megmentve Csontváry hagyatékát az enyészettől. S ez sarkallhatta a magyar építész arra is, hogy Galamb utcai lakását eme impozáns alkotásokkal díszítse, s így minden egyes nap megtapasztalhatta a színek és kultúrák találkozásából adódó kulturális élményeket.